

Προλογικό σημείωμα για την ελληνική έκδοση

Το βιβλίο του William Hale για την τουρκική εξωτερική πολιτική καλύπτει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία, αφού είναι το πρώτο που μελετά συνολικά και στον μακρύ ιστορικό χρόνο ένα ζήτημα που απασχολεί κάθε Έλληνα διεθνολόγο. Το διάστημα που καλύπτει, από τη Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζί μέχρι την άνοδο του Ταγίπ Ερντογάν στην εξουσία, είναι τέτοιο που επιτρέπει στον αναγνώστη να διαπιστώσει τις συνέχειες και τις ασυνέχειες της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας από την οθωμανική στη ρεπουμπλικανική εποχή και από την κατάρρευση της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας του 19ου αιώνα ως την εποχή του Ψυχρού Πολέμου και των δυο πρώτων μετα-ψυχροπολεμικών δεκαετιών. Ταυτόχρονα, το βιβλίο επιχειρεί να αναλύσει όλα τα «μέτωπα» στα οποία η τουρκική εξωτερική πολιτική έχει δραστηριοποιηθεί, όπως οι σχέσεις της Τουρκίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρώπη, την Ελλάδα, τη Ρωσία και τη Μέση Ανατολή. Έτσι καταφέρνει να αναδείξει τις διασυνδέσεις των διαφόρων θεμάτων μεταξύ τους, όπως, για παράδειγμα, τον τρόπο με τον οποίο το Κυπριακό επηρέασε τις αμερικανο-τουρκικές σχέσεις. Τέλος, το βιβλίο αποκαλύπτει την επιρροή όχι μόνο των διεθνών αλλά και των εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων στην άσκηση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, επιχειρώντας μια ευρύτερη ανάγνωση της σύγχρονης ιστορίας της Τουρκίας, με έμφαση στις σχέσεις της με τον έξω κόσμο.

Το σημαντικότερο, ωστόσο, πλεονέκτημα του βιβλίου για εμάς τους Έλληνες είναι ίσως το γεγονός ότι δεν πάσχει από τον συνήθη «ελληνοκεντρισμό» από τον οποίο, συχνά δικαιολογημένα, υποφέρει η συζήτηση περί τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη χώρα μας. Ο Hale δεν διεκδικεί φυσικά το αλάθητο και υπάρχουν αρκετά σημεία με τα οποία μπορεί να διαφωνήσει κανείς. Ακόμα κι έτσι, είναι σημαντικό για τον Έλληνα μελετητή της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής να έχει υπόψη του τα επιχειρήματα της άλλης πλευράς. Επιπρόσθετα, το συγκεκριμένο βιβλίο διδάσκεται σε μεγάλα πανεπιστήμια του εξωτερικού και υπό αυτή την έννοια συνδιαμορφώνει την άποψη περί Τουρκίας στο εξωτερικό. Άλλωστε, η συναισθηματική φόρτιση δεν διευκολύνει την επιστημονική προσέγγιση του θέματος, προϋπόθεση της οποίας παραμένει η ψύχραιμη και νηφάλια ανάλυση από κάθε σκοπιά.

Μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου παραμένουν το συναρπαστικό ύφος και ο ρέων αφηγηματικός λόγος, όπως μας έχουν συνηθίσει πολλοί Άγγλοι ιστορικοί και αναλυτές. Το πλεονέκτημα αυτό ενισχύεται από την υψηλή ποιότητα της μετάφρασης-επιμέλειας, που επιβεβαιώνει την άποψη ότι όταν η λιτότητα της αγγλικής συναντά την ακριβολογία της ελληνικής γλώσσας, το αποτέλεσμα είναι γοητευτικό. Υπό την έννοια αυτή, το βιβλίο αποτελεί ένα παράδειγμα προς μίμηση για το πώς ένα δύσκολο και περίπλοκο γνωστικό αντικείμενο μπορεί να παρουσιαστεί και να αναλυθεί με ξεκάθαρο, σαφή και, εν τέλει, ελκυστικό λόγο.

Δυστυχώς, το βιβλίο δεν περιλαμβάνει τις πρόσφατες δραματικές εξελίξεις στην Τουρκία και τη στροφή του προέδρου Ερντογάν στον αυταρχισμό, κενό το οποίο φροντίζει να συμπληρώσει με ένα συνοπτικό Επίμετρο ο επιμελητής της ελληνικής έκδοσης, Αντώνης Δεριζιώτης. Ασφαλώς, όσοι από εμάς έχουν ασχοληθεί συστηματικά με την Τουρκία γνωρίζουν ότι αυτό παραμένει ένα διαχρονικό πρόβλημα στη μελέτη της γείτονος, καθώς οι αλλαγές εκεί είναι συχνές και, πολλές φορές, δραματικές. Ακόμα κι έτσι, το βιβλίο του Hale είναι πολύτιμο γιατί παρουσιάζει το ιστορικό υπόβαθρο, με τη βοήθεια του οποίου είναι δυνατή η κατανόηση των πρόσφατων γεγονότων αλλά και των προοπτικών που ανοίγονται από εδώ και στο εξής.

Για την Ελλάδα και την εξωτερική της πολιτική, η Τουρκία παραμένει το μεγάλο πρόβλημα, που επισκιάζει οτιδήποτε άλλο. Τόσο η ιστορία και η γεωγραφία όσο και το μέγεθος και ο δυναμισμός της γείτονος καθιστούν την Τουρκία τη μεγάλη μας απειλή και πρόκληση. Στην Κύπρο και στο Αιγαίο βρισκόμαστε αντιμέτωποι με τον τουρκικό αναθεωρητισμό, την ίδια ώρα που οι εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς. Καθώς τα τελευταία χρόνια το ισοζύγιο ισχύος ανατρέπεται υπέρ της Τουρκίας, η ελληνική πολιτική ηγεσία καλείται να βρει τρόπους εξισορρόπησης της τουρκικής ισχύος, εξουδετέρωσης των όποιων κινδύνων και εκμετάλλευσης των προοπτικών που η ραγδαία οικονομική άνοδος της Τουρκίας μπορεί να προσφέρει και στην Ελλάδα. Πρόκειται για μια δύσκολη εξίσωση, που προϋποθέτει βαθιά γνώση της περίπλοκης και διαρκώς μεταβαλλόμενης τουρκικής πραγματικότητας. Το βιβλίο του Hale ακριβώς αυτό τον σκοπό εξυπηρετεί, να συμβάλει δηλαδή στην εξέλιξη και, γιατί όχι, στην αναβάθμιση της συζήτησης περί Τουρκίας στη χώρα μας.

Δημήτρης Καιρίδης & Ανδρέας Γκόφας
Αθήνα, 11 Νοεμβρίου 2016